

**Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi**

5066/03.00/2020

Khall 14.09.2020 § 174

Valmistelija: kaupunginjohtaja Jari Parkkonen, puh. 040 086 2977, ja hallinto- ja kehitysjohtaja Hanna Hurmola-Remmi, puh. 044 780 1420, etunimi.sukunimi@heinola.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja sote-maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Em. ministeriöt pyytävät lausunnot luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Esityslistan liitteenä Heinolan kaupungin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Heinolan kaupunki haluaa nostaa esiin erityisesti seuraavat kohdat:

- Sote-maakuntien rahoitus on varmistettava: Mikäli muutostukustannukset kompensoidaan sote-maakunnille, on Päijät-Hämeen kunnille kompensoitava vastaavasti kuntien rahoituksella jo tehdyt muutostukustannukset integroituun sote-kuntayhtymään siirryttäessä niin ICT-ratkaisujen, palkkaharmonisointien kuin kiinteistöjen alaskirjaustenkin osalta.
- Uudistuksella ei saa olla vaikutusta kuntien talouden tasapainoon: Kuntaveron korotuspaineet sote-uudistuksen jälkeen kohdistuvat sote-palvelunsa tällä hetkellä tehokkaasti hoitaneiden kuntien kunnallisveroon. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä lopputuloksena kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta.
- Omaisuuksien siirto:

Kuntien irtaimiston siirrosta tulee suorittaa kompensatiota kunnille, sillä niiden arvo saattaa olla merkittävä. Tästä tulee tehdä erilliset kirjaukset lakiin.

Kunnan omistukseen ei voi jäädä tyhjiä tiloja, joiden alaskirjauksesta koitua taloudellinen rasite heikentää kunnan kykyä muiden peruspalvelujen, kuten varhaiskasvatuksen ja opetuksen,

tuottamiseen. Korvausten tasoa tulee nostaa ja aikaa on syytä pidentää.

- Sopimukset ja niiden mitätöinti: Mikäli lainsäädännössä halutaan varmistaa, että sote-maakunnilla on jatkossa riittävä oma palvelutuotanto, voidaan sopimusten mitätöinti kohdistaa vain lainsäädännön voimaantulon jälkeen laadittuihin sopimuksiin. Taannehtivaa lainsäädäntöä sopimusten mitätöintiin liittyen ei tule valmistella ja tältä osin pykälää tulee muuttaa.
- Kuntatalous ja alijäämien kattaminen kuntayhtymissä:

Lakipaketti sisältää riskin siihen, että toiminnassaan taloudellisuuden ja vastuullisuuden periaatteet omaksuneita maakuntia rankaistaan taloudellisesta ja vastuullisesta toimintojen hoitamisesta, mikäli alijäämien kattamisvelvollisuus poistetaan. Tämä saattaa johtaa myös tietoiseen alijäämien kerryttämiseen. Mikäli kattamisvelvollisuus poistetaan, on tästä suoritettava kompensatio niille kunnille, joiden jäljiltä alijäämiä ei tarvitse kattaa valtion rahoituksella.

Lakiehdotusta tulee muuttaa siten, että kunnille korvataan uudistuksesta tosiasiallisesti aiheutuvat kustannukset ja kustannukset tulee huomioida pidemmällä aikavälillä kuin pelkästään uudistuksen voimaantulovuonna.

Muutosrajoitin on ongelmallinen, kuntien talous ei saisi vaarantua rahoituksensiirron vuoksi.

Tosiasiallisesti sote-sektorille kuuluvat kuntien investointeihin liittyvät velat tulee siirtää valtion rahoitettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon muun rahoitusvastuun mukana.

Uudistuksesta aiheutuvat muutuskustannukset on korvattava kunnille täysimääräisesti ja ne on huomioitava pidemmällä aikavälillä kuin vain uudistuksen voimaantulovuonna.

Kuntien rahoituksen säännöksiä määritettäessä tulee siten varmistaa kuntien 0-riskiaseman säilyttäminen.

Kiinteistöveron ottamista verotulon tasauksen piiriin ei voi hyväksyä.

- Kiinteistöjen vuokrien irtisanomisaika oltava kolme vuotta: Lakiehdotus lähtee siitä, että sote-maakunta voi irtisanoa kunnan kiinteistön vuokrasopimuksen päättymään kolmen vuoden päästä siitä, kun laki on hyväksytty. Lakiehdotusta tulee korjata siten, että sote-maakunnan irtisanomisajankohdasta, vuokrasopimus irtisanoaan kolmen vuoden päästä. Lakiehdotuksen malli voi johtaa hyvin lyhyisiin irtisanomisaikoihin ja asettaa

kunnat kohtuuttomaan asemaan.

- Työllisyyden hoidossa keskeisessä asemassa olevia sote-palveluita ei tule siirtää Sote-maakuntaan. Työllisyyden hoidon koko palveluketju tulee toteuttaa lähipalveluna kunnissa. Toimintamallin keskeinen tavoite on luoda moniammatillinen tiimi, joka pystyy hoitamaan asiakkaan tarpeet helposti ja nopeasti yhdessä toimipisteessä. Kuntien oman työllisyydenhoidon, sosiaalitoimen, TE-toimiston ja Kelan kiinteä läsnäolo ja riittävä resursointi näissä palveluissa on tuloksellisen ja vaikuttavan toiminnan ehdoton edellytys. Muiden toimijoiden tuottamia palveluita (yrityspalvelut, sote-palvelut, työpajat, kuntouttavan työtoiminnan palveluntuottajat) tarvitaan kunnissa työllisyyden hoidon tukena. Lakiehdotus lähtee siitä, että nämä toiminnot tuottaa erillinen juridinen organisaatio: Sote-maakunta. Nämä on kuitenkin voitava järjestää kuntavetoisesti ja silloinkin verkostoyhteistyönä eikä siten, että kuntiin siirrettäisiin työntekijöitä muista organisaatioista.
- Heinolan kaupunki esittää, että oppilas- ja opiskeluhuoltoa ei siirretä maakunnalliseen soteen, vaan sen järjestämiseen tarvittavat määrärahat ja järjestämisvastuut jätetään kuntaan.
- Sote-maakuntien itsehallinto on ristiriitainen: Esitysluonnoksen keskeinen lähtökohta sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön ja koko valtioneuvoston ohjauksen voimakkaasta vahvistamisesta on rakenteellisesti ristiriidassa itsehallinnon ja paikallisen demokratian toteutumisen kanssa, eikä lähtökohdasta muuttamatta esityksen kansanvaltaisuutta ole mahdollista vahvistaa.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisroolia selkeytettävä: Sote-maakunnan rajoitetusta yleisestä toimialasta tulee säätää tiukemmin siten, että sote-maakunnan hoitaakseen ottamat, sen lakisääteisiä tehtäviä tukevat tehtävät eivät saa olla päällekkäisiä tai ristiriidassa muiden viranomaisten, kuten kuntien hoitamien tehtävien kanssa.
- Pelastustoimen rahoituskriteerejä ja yksityistä palvelutuotantoa tarkasteltava: Yksityisen palveluntuottajan mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja on oltava sote-maakunnan oman päätöksen alainen päätös. Lainsäädännön on mahdollistettava sote-maakunnan oma päätös asiassa. Pelastustoimen kokonaisrahoitustarve on suurempi, kuin hallituksen esityksessä on kuvattu. Muutostalustannuksia syntyy sekä ICT-järjestelmien muutoksista, mutta myös erilaisista toimintavalmiuden muutoksista. Muutostalustannukset on rahoitettava valtion toimesta. Pelastustoimen rahoituskriteerit on tarkasteltava uudelleen siten, että

ne huomioivat vuokratilustannusten tason sote-maakunnassa sekä sote-maakunnan rakenteen niin kuntarakenteen kuin väestörakenteenkin osalta.

- Aikataulun riskit tunnistettava: Sote-maakuntien perustamisessa merkittäviä riskejä ovat aikataulun kireys, muutoksen läpiviemiseksi tarkoitetun rahoituksen riittämättömyys sekä muutovaiheessa laadittavien sopimusten määräaikaisuus. Sote-palvelujen järjestämisvastuun siirtoon liittyvä hallinnollinen valmistelu ja päätöksenteko tulee toteuttaa pääsääntöisesti sen jälkeen, kun sote-maakunnalla on demokraattisesti valitut päättäjät ja toimivaltainen virkamiesjohto. Väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävät on rajattava pelkästään toimeenpanon liittyvän päätöksenteon valmisteluun. Muutovaiheen riskit on ennakoitava ja niihin tulee pystyä varautumaan.
- Palvelu- ja rahoitusrakenteen muutoksen välttämättömyys Sote-palveluissa: Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitetila, keinot, välineet ja rahoitustapa määritellään lainsäädännössä. Vuoden 2007 Paras-lainsäädännön jälkeen eduskunta on ollut kyvytön tekemään ratkaisuja ao.asioissa, vaikka on ollut koko ajan tiedossa nykyisen palvelurakenteen ja rahoituksen haasteet 2020-luvulla. Korona-pandemian myötä, tuo ahdinko alkaa ennakoitua aiemmin ja pahempana. **Sosiaali- ja terveystoimen palvelu- ja rahoitusrakenteen tulee tarkastella vastaamaan 2020-luvun haasteita tällä vaalikaudella.**

Esityslistan liitteenä Heinolan kaupungin lausunto.

Kaupunginjohtajan (JP) ehdotus:

Kaupunginhallitus päättää antaa liitteenä olevan lausunnon koskien hallituksen esitystä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskeväksi lainsäädännöksi.

Päätös:

Kaupunginhallitus päätti antaa liitteenä olevan lausunnon kaupunginhallituksen yksimielisesti päättämällä muutoksilla täsmennettynä. Täsmennetty lausunto liitteenä.

Muutoksenhaku:

muutoksenhakukielto

Tiedoksianto:

Virallinen ote

Sosiaali- ja terveysministeriö